

Kdyby asi tak před rokem někdo přede mnou vyslovil jméno Alexandra Galiče, zavrtil bych hlavou, že jsem o něm nikdy neslyšel. Až setkání s **Milanem Dvořákem** mě přimělo se o tohoto, u nás neznámého, písničkáře, divadelníka, dramatika a básníka v jedné osobě zajímat. Po několika ukázkách z úst Milana Dvořáka jsem se nemohl dočkat pořadu

Kadiš

, který se konal v úterý 22. května 2007, v kavárně Caféidoscop. Po známé dvojici Okudžava a Vysockij, a po pro mě rovněž objevené Novelletě Matvejevové, na nás čekala Milanova kytara a jeho charismatický přednes.

Alexandr Galič se původně jmenoval Ginzburg. Narodil se v roce 1919 v Jekatěrinoslavi, dětství prožil v Sevastopolu a až do své nucené emigrace žil a tvořil v Moskvě. Milan Dvořák uvedl, že v mládí byl Galič nadšeným komsomolcem. Jistě nebyl sám. Každý totalitní režim sází na mládí, které korumpuje jednoduchými ideály a těží z přirozených vlastností každého mladého člověka. Režim vytváří idoly Pavla Korčagina, Pavlíka Morozova i Horsta Wessela. Ideály pak končí v zákopech, věznicích i lágrech, či na druhé straně dochází k naplnění hesla Karla Marxe: Mladí levičáci- staří vládní radové. Komsomolce Galiče by jistě čekala skvělá budoucnost sovětského umělce. V roce 1938 vystudoval divadelní studio Stanislavského. Uměl toho hodně, byl hercem, básníkem, dramatikem, autorem mnoha divadelních her a filmových scénářů. Byl laureátem Stalinovy ceny a v roce 1955 se stal členem Svazu sovětských spisovatelů. Milan Dvořák zjistil, že Galič koncem čtyřicátých let napsal drama, které se později stalo předlohou oskarového filmu Moskva slzám nevěří režiséra Meňšova z roku 1979 s vynikajícím Alexejem Batalovem v hlavní roli. Jenže u Galiče došlo k zásadnímu obratu. Rok 1956 byl ve znamení Chruščovova projevu na XX. sjezdu KSSS, kdy poprvé zaznělo, že Stalin páchal zločiny. Erenburg nazval tuto dobu táním. Jenže tání se v šedesátých letech minulého století změnilo ve vládu Brežněva, kdy namísto hromadných mělkých hrobů Sibíře hrozily psychiatrické léčebny či nucená vystěhování.

Galič ve svých básních a písních karikoval tu říši nabubřelosti a velkých lží, říši ovládající velkou část zeměkoule, včetně naší malé země. Ve srovnání s tvorbou Okudžavy či Vysockého, kteří se se sovětským režimem neztotožnili, ale výslovně proti němu nevystupovali, Galič proti režimu bojoval zcela otevřeně. Vystoupil otevřeně i proti okupaci Československa v roce 1968 a v roce 1971 byl opakovaným hlasováním vyloučen ze Svazu spisovatelů a později i z ostatních tvůrčích svazů zajišťujících existenci. V roce 1974 byl donucen, stejně jako někteří další stateční a nepohodlní lidé, k emigraci. Rok žil v Oslo, poté pracoval v SRN v rádiu Svoboda v Mnichově a od roku 1976 pracoval v Paříži. Jeho poslední koncert byl v roce 1977 v Benátkách. V prosinci 1977 umírá na zástavu srdce způsobenou nešťastnou náhodou. Je pochován na pravoslavném hřbitově u Paříže.

Před koncertem jsem si koupil v prodejně Ruská kniha dvě alba s písněmi a básněmi Alexandra Galiče. Má drsný hlas a na ruské texty plné hovorových výrazů má školská ruština nestačí. Stejně jako u Vysockého jsou pro pochopení jeho tvorby hlavní texty.

Milan Dvořák své vystoupení rozdělil do několika částí. Jako první zazněla píseň *Plujou oblaka*, o bývalém vězni sedícím v hospodě a daleko na východě, kam plují oblaka, zůstaly lágry Kolymy. Sám Galič nikdy sovětská vězení ani lágry neokusil. Nejde tedy o osobní zkušenost, jako například u Solženicyna nebo u Varlama Šalamova. Galič, na rozdíl od lidí, u nichž v noci nezazvonila tajná policie a přežili tu dobu "

Úspěchu národního hospodářství

" i velkých zločinů, nestrkal hlavu do písku a ve své tvorbě se zastal mrtvých i těch, kteří sice přežili, ale do konce života byli poznamenáni utrpením. Bojovat uměním proti násilí a tuposti režimu lze dvojím způsobem. První způsob je laciný, přímočarý, spočívající jen v sérii kleteb či laciných vtípků. Tato tvorba mizí jako sníh, když nastane obleva a zmizí nepřítel. Druhý způsob povyšuje díky talentu a poctivosti tvůrce protest na veliké umění, kdy dílo přetrvá své tvůrce. Galič šel tou druhou, těžší, cestou a jeho přístup je znát z každé písně či básně, kterou ten večer Milan Dvořák přednášel.

Nádherná píseň Ave Maria mi připomněla Mistra a Markétku od Bulgakova. V závěru písně se v překladu Milana Dvořáka zpívá: Za Madonou táhly se však stíny, napříč každým srdcem, celou zemí, stíny Butyrek a Osvětimi, zrad a vražd a božích umučení. Ave Maria.

Občas Milan Dvořák zpívá střídavě česky a svou nádhernou ruštinou. Tak tomu bylo i v písni (píši foneticky) *U lošadi* byla grudnaja žaba. V překladu se nejedná o žabu v břicho koně, ale o anginu pectoris. Milan Dvořák název písně přeložil jako Sláva hrdinům (Kůň byl na srdce trop). V závěru se zpívá: Kdo píše vzletně verše o epoše, ať opěvuje k povinnosti vztah - i když ten kůň už hodně dávno posel a maršál navždy zmizel v Solovkách.

Cyklus satirických písní zpívaných na jednu melodii věnoval Galič fiktivnímu střednímu sovětskému funkcionářskému kádru, kterého nazval Klimem Petrovičem Kolomijcevem. Ten večer jsem už podruhé vychutnal příběh soudruha na cestě do rozvojové země, který má s sebou k jídlu pouze solené baltské sledě za rubl čtyřicet. Když si ze zoufalství a hladu, neboť odmítá domorodou stravu, koupí konzervu, zjistí, že si nekoupil nic jiného než sledě vyrobené v továrně Rudý říjen. V ruském originálu říká Galič úvodem, že hrdina písně užívá některá ne příliš zdvořilá slova. Porovnáním originálního textu s překladem jsem se znovu přesvědčil, jak jsou překlady Milana Dvořáka oběma nohama na zemi, včetně užití toho správně nespisovného a občas vulgárního výrazu na správném místě.

V *baladě o čistých rukou* se projevila další autorova vlastnost, používání častých odkazů na postavy i události, včetně Reportáže psané na oprátce Julia Fučíka, na Nový zákon, píseň o tačance, což byla bryčka s těžkým kulometem zn. Harrim Maxim provázející Rudou jízdu, či přímá narážka na okupaci Československa v roce 1968, kdy obrněný vlak vjíždí na Hradčany. V

Petěrburské romanci jde zdánlivě o Děkabristy. Je datována 22. srpna 1968 a verše: Svedeš jít na náměstí, troufneš si na náměstí v den, kdy nastane čas, jsou jednoznačné. Jde o Rudé náměstí v Moskvě, kde 25. srpna 1968 statečně protestovalo několik ruských intelektuálů proti okupaci. Galič tedy jakoby uvedenou manifestaci předpověděl. Je pozoruhodné, že Milan Dvořák text přeložil 16. listopadu 1989. Demonstrace s hesly trvaly jen několik vteřin než zasáhla tajná policie.

Po přestávce mi Milan Dvořák zahrál píseň *Balada o věčném ohni*. Byla úvodem k dalšímu tématu z Galičova díla, kterým je jeho židovství. Pro carské Rusko byly typické pogromy na Židy a vládl zde veliký antisemitismus. První roky sovětské revoluce se antisemitismem nevyznačovaly, vždyť řada mužů rodícího se nového státu byla Židy. Jenže vlna stalinského zločinného šílení brala s sebou i ty, kteří jí pomáhali na svět. Co neudělal Stalin, to dokonaly nacistické Einsatzgruppen, za vydatného přispění domácích vrahů a zločinců.

Galič se zcela jistě od samého počátku necítil Židem a miloval ruštinu jako svou nádhernou rodnou řeč. Židovské tématice se věnoval později, ale opět nikoliv izolovaně a samoučelně, ale dával ji do kontextu s násilím, bez ohledu na motiv a barvu ideologie.

Hlavním motivem písně je stará klezmer skladba *Tumbalajka* (Zní balalajka), jejíž refrén Galič použil. Tuto píseň, spolu s jinými, hrála v koncentračním táboře Osvětim na rampě vězeňská kapela při selekcích, i při pochodech do plynu. Jenže Galič zde klade paralelu, zcela jasnou, ve verších: Na březích Kamy a na březích Obu žádné kytice růží se nekladou k hrobům, jsou jen místo věčného ohně v té zemi štosy klád, štosy klád, štosy klád odvětvěných. Zde nemohu nevzpomenout na scénu z filmu Pokání, kdy rodiny vězňů hledají vzkazy od svých blízkých na dovezených haldách klád, které vězni kdesi daleko, bez práva korespondence, pokáceli.

Většinu druhé části pořadu po přestávce zaplnila půlhodinová skladba *Kadiš*. Kadiš v aramejštině znamená svatý a zde se jedná o hebrejskou modlitbu za mrtvé. Základem a hlavním motivem více hrané, než zpívané, balady je postava pedagoga Janusze Korczaka, který se staral o židovské děti ve varšavském ghettu. Odmítl je opustit a zachránit si sám svůj život a byl s nimi do jejich poslední chvíle v plynové komoře tábora Treblinka. Balada obsahuje citaci z Korczakova deníku: Nepřeju nikomu nic zlého. Neumím to, prostě nevím, jak se to dělá. Balada není jen obvyklou vzpomínkou na tragickou událost. Jako vše, co Galič napsal, má obecný rozměr, je úvahou o míře lidské statečnosti i zbabělosti.

Po balade Kadiš se nepřidává

Napsal uživatel Tomáš Pohl
Čtvrtek, 14 Červen 2007 04:00

Milan Dvořák mě znovu přesvědčil, že není jen písničkářem, ale je i vynikajícím hercem. Kadiš by některé recitátory sváděl k přílišnému pathosu a exaltovanosti. Milan Dvořák baladu přednesl i zazpíval doslova lékárnickým citlivým způsobem. Je to jistě i tím, že texty nejen přednáší a zpívá, ale v první řadě mistrovsky překládá a pátrá po souvislostech v místě a času vzniku Galičových děl.

Zněl neutuchající potlesk nás několika, kteří se po několika představeních známe a těšíme se na další setkání s ruským uměním.

Tentokrát přídavek nezazněl, protože po baladě Kadiš nic nelze přidat ani dodat.

Zájemci o tvorbu Milana Dvořáka mají možnost 19. června 2007 v 19, 30, kdy Milan Dvořák s Věrkou Slunéčkovou připraví pásmo z tvorby Vladimíra Vysockého na téma Vysockij a Maryna Vladyová.